

UČITELJSKI T O V A R Š.

~~~~~  
List za šolo in dom.

---

Izhaja 1. in 15. dan vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,  
za pol leta pa 1 gold. 30 kr. nov. dn.

---

**Tečaj III.**

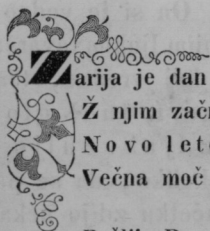
**V Ljubljani 1. januarja 1863.**

**List I.**

---

## NOVO LETO.

~~~~~


Zarija je dan rodila,

Ž njim začne se nova vez —

Novo leto, ki vternila

Věčna moč ga je z nebes.

Pošlji, Bog, oj srečo zlato,

Da objame novi čas,

Obdaruje ga bogato,

Ž njim da sreči tudi nas!

Novo leto s srečo v zvezi

Bodi dober nam vladar!

Stoj nasproti vsaki jezi,

Ki budil jo bo vihar!

Brate in prijatle naše

Leto to osreči vse!

Dušne in telesne paše

Hrame daj napolnjene!

Kaj „Tovarsš“ sebi voši za novo leto.

Dovolite, ljubi bravci, da tudi vaš „Tovarsš“ sme enkrat odkriti svoje želje! Danes obhaja on svoj tretji rojstni god, tretji tečaj, v katerem obljubi, da bo zopet skerbno obdeloval ledine domačega šolstva in učiteljstva. „Tovarsš“ pa tudi želi in prosi:

1. da bi se mu pridružilo veliko prijatlov, ki bi ga ljubeznjivo sprejemali v svoje hiše in se radi ž njim pomenkovali. Zeló se boji, da bi ga ne zadela nehvaležna osoda, kakor marsikteri časnik, ki ga sicer marsikdo prav željno pričakuje; ko pa ga dóbí, ga hitro pregleda, bere nekaj tu, nekaj tam, pa nikjer vsega; se jezi, da je suh, neskušen i. t. d., ter ga verže iz roke v kak kot, kjer kakor merlič mirno počiva. Srečen, presrečen je tisti, ki konec leta vstane od smerti in se prerodí, to je, da ga prejemalec s tim počastí, da ga dá vezati in vversti drugim svojim knjigam. „Tovarsš“ odkritoserčno reče, da ne zasluži, da bi njegovi tovarši, za ktere se trudi, tako nehvaležno ž njim ravnali. On si je vedno, in si bo tudi za naprej prizadeval, da bo svojim ljubim tovaršem podajal reči, ki niso samo danes in jutri kaj vredne, temuč dalj časa. On želi, da bi to, kar govori, tudi globoko segalo v serca in jih pregrevalo z ljubeznijo do poklica in mladine. Res je sicer nekoliko, da se pedagogični sestavki posebno pervincom pri začetku zdijo nekako persteni in nezabeljeni; toda ta okus se lahko premaga, če odgojitelj premisli, da je bolje, če bere kaj resnobnega in stalnega za svoj imenitni stan, kakor pa, če bi si sladkal čutila s spisi, kakor otrok usta s sladkarijami. — „Tovarsš“ želi in prosi:

2. da bi ga obstopalo veliko krepkih in zvestih pomagavcov in bistroumnih svetovavcov, ki bi ga spremljali po vseh njegovih gladkih in težavnih potih, in da bi mu ne zamerjali, če z naj boljšo voljo ne sme in ne more včasi njih pesmi peti. „Ni planine brez doline.“

Še marsikaj si „Tovarsš“ voši, toda na tihem, ker vé, da je nespodobno, če je človek presilen. Upljivo gre tedaj zopet popotovat in sicer z nespremenljivo svojo mislijo: „Vse na slavo Bogu in srečo našemu narodu!“

Učitelj učencom o novem letu.

Ljubi otroci!

Novo leto se je že pričelo, in staro se je vtopilo v morje večnosti, iz ktere se nikdar več ne poverne. Koliko jih je pretečeno leto umerlo! Zahvalimo danes ljubega Boga, da nas še živeti pusti, in prosimo ga, da bi nas tudi v novem letu blagoslovil in ohranil, če je njegova sveta volja. Življenje naše ima le on v svojih rokah.

Ljubi otroci! veliko vas me je v prešlem letu razveselovalo; pa Bogu bodi potoženo! tudi vas me je mnogo žalilo. Nočem naštevati vzrokov, s katerimi ste me žalili, to bi mi serce preveč ranilo, in tudi ljubezen k vam mi ne dopušča očitati tega, kar je minilo. Posebno me pa veseli, da sem zapazil pri nekterih znamenja poboljšanja; to kaže, da imate dobro serce, na katero nebeški oče dopadljivo gleda. Odpustiti vam hočem vse razžaljenje, in samo dobrega, kar ste v prešlem letu storili — veselja, ki ste ga mi delali — se hočem spominjati; to naj nezbrisano ostane v spominu!

Novo leto hočemo tedaj z ljubeznijo pričeti; bodite si svesti moje ljubezni! Vaši starši vas ne morejo bolj ljubiti, kakor jaz. Ne mislite, da, ako vas kaznujem, vas kaznujem sovražno; to ne! — Ravno zato, ki vas ljubim in želim, da bi bili dobri in pobožni otroci, moram kaznovati, ako hudo delate in kot učenci svoje dolžnosti ne spolnujete. Koliko bi bilo dobrih ljudi, ki zdaj niso, ako bi jih bil kdo strahoval v mladosti, kadar so kaj slabega storili; pa privadili so se hudega, česar v poznejših letih niso mogli opustiti. Zapomnite si tedaj dobro izrek: „Kar se v mladosti naučiš, to težko kdaj opustiš“. Ali: „Navada je železna srajca“. Pa sem tudi prepričan, da, ko odrasete, mi bote hvaležni in me še v grobu blagoslovili, da sem vas odvadil slabega in napeljal, da ste dobri in pobožni kristijani. — Poslušajte tedaj radi, kadar vas opominjam; vbočajte me radovoljno, in verjemite mi, da je meni hujše, ako vas moram kaznovati, kakor pa vam. Rečem še enkrat: Ne mislite, da vas sovražim, ako vas strahujem; ljubim vas potem ravno tako kakor popred, posebno pa, če zapazim, da se povračate na boljše pot. Ne kaznujem sam od sebe; po svoji dolžnosti moram kaznovati slabo. To sveto dolžnost mi je

Bog naložil, ko me je poklical za učitelja. Kako bi obstal jez pred pravičnim stolom božjim, ako bi hudo ne kaznoval in če bi kateri vas zavoljo mene bil pogubljen! Pomislite, ljubi otroci, da je moja sveta dolžnost, da hudo kaznujem. Vem, da so nekteri tukaj, kateri, če jih strahujem, slabo mislijo od mene, ali še celó tako govoré. Sklenite zdaj v novem letu, da tega ne bote več storili; če ne, mi mojo ljubezen slabo plačujete! —

Tudi vas moram opominjati in lepo prositi, da nikarte v jezi govoriti. Kar se v jezi govori, je večí del hudo. Jeza je sad hudega; ali moremo tedaj od nje kaj dobrega pričakovati? Gotovo ne. Obljubite mi, ljubi otroci, da bote radi moje opominjevanja spolnovali!

Ker sem ravno o kazni govoril, in da se večí del le zato kaznovati mora, ker otroci ne veste mladostnega časa dosti ceniti, in se že morda marsikteri na trenutik veselí, da bo mogel iz šole ostati, vam hočem tedaj povedati, koliko vreden je mladostni čas.

Čas mladostni, otroci moji, je naj lepši, naj srečnejši in naj imenitnejši čas človeškega življenja.

Je naj lepši čas, ker vaše serce v poznejših letih ne bo nikoli več tako čisto in nedolžno, kakor je sedaj. Mlado serce je podobno cvetici v naj lepšem cvetju, na ktero nebeški oče dopadljivo gleda in v njegovi bližavi angelci božji stanujejo.

Mladostni čas je naj srečnejši čas, ker ste zdaj še pri svojih starših, ki za vas skerbé. Zdaj še ne veste za tuge in težave, ki vas čakajo v poznejših letih, ne poznate še bolečin, ki vam bodo mučile in grenile življenje vaše. Veselje mladostno je naj čistejše in naj prijetniše, vsako v poznejših letih je namešano s težavami, križi in nadlogami. Zdaj še imate zveste tovarše, sošolarje; nikdar več ne bote imel tako zvestih prijatlov! — Mladostni čas in posebno šolarska doba je naj srečnejši čas vašiga življenja. Kakor hitro bote šolo zapustili, vas že čakajo manjše ali večje težave in zopernosti. Ko bote nekoliko odrastli, vam bodo umerli starši, ali pa se bote mogli ločiti od njih in iti po svetu s trehuhom za kruhom. Bodete prišli med ptuje ljudi, ki vas ne bodo tako radi imeli, kakor vaši starši; vas bodo morda čertili in preganjali; pa ne bote nikogar imeli, da bi se za vas potegoval. Sploh pa zapeljuje hudobni svet pri vsaki priložnosti. Večkrat bote v hudi skušnjavi, in ker staršev ne bo, utegne eden ali

drugi zabresti v greh in iz greha v greh, in se poslednjič večno pogubiti, ako ga ne otmè posebna božja milost. Bog daj, da bi se mnogokrat spominjali lepih naukov in jih imeli vedno pred očmi! Zato, ljubi otročiči, vtisnite si globoko v serce ta le svèt: Ako pridete v nevarnost, da bi vas kdo v hudo zapeljeval, molite; posebno prosite Marijo devico za pomoč. Mnogokrat bote v nevarnosti, da bi lahko nedolžnost zgubili; takrat se sveti devici priporočite, in prosite jo, da bi vam pomagala; saj je ona mati čiste ljubezni, in tistih gotovo ne zapusti, ki se ji skerbno priporočujejo. —

Mladostni čas je poslednjič naj imenitnejši čas, ker je čas pripravljanja in setve za poznejše življenje. Ako hočete dober sad roditi, t. j. dobri ljudje biti, se morate že zdaj dobrega vaditi, slabega pa se ogibati; v mladosti je serce naj pripravnejši dobro sprejeti, in se zdaj dobrega tudi lažje privadite, kakor pa v poznejih letih, in kar se zdaj naučite, imate za zmiraj. Lahko bi vas na mnogo izgledov opomnil, pa saj jih vsaki dan vidite, kako si nekteri v poznejih letih glave belijo, da bi se kaj naučili, kar so v mladosti po nemarnosti zamudili. Ako bi se bili v mladosti kaj učili, bi pač lažje svoj kruh služili. Koliko jih je pa, ki lakoto terpe, ker se niso ne delati, ne kaj drugega učili; taki le veči del pri vratih drugih ljudi stojé in prosijo. Taki tudi radi kradejo, postanejo roparji in morivci, in končajo življenje na visicah ali pa v ječi. Glejte tedaj, ljubi otroci, kako daleč pride človek, ki se v mladosti noče učiti. Vi še zdaj vsega ne zapopadete in neumete; imate večkrat dobro za slabo in slabo za dobro. Zato pa imate starše in učitelje, ki vas k dobremu napeljujejo in od slabega odvrtačujejo. Ubogajte jih tedaj radovoljno, ker oni vedó, kaj je k vašemu pridu, kaj pa vam škoduje, in vam le zmiraj dobro želijo. Opominjam vas tedaj resnobno kakor vaš učitelj, ki vam vse dobro iz serca želi. Obojnite mladostni čas koristno, da bi se veliko dobrega in koristnega naučili; le v mladosti se moremo učiti. In kako hitro mine mladostni čas! Gorjé mu, kdor ga koristno ne oberne! —

Hodite pridno v šolo, in nikarte je nikoli ne zamujajte, ker vsaka minuta, ki jo zdaj zamudite, je na večno zamujena. Koliko ljudi se kesá na starost, da niso v mladosti v šolo hodili! Nekteri se hočejo, kar so v mladosti zamudili, v starosti učiti; pa ker njihov um ni več tako bister, zgubijo kmali ve-

selje; drugi pa nimajo časa, ker morajo pridno delati, če se hočejo pošteno živiti.

Razložil sem vam, da je mladostni čas naj lepši, naj srečnejši, pa tudi nar imenitnejši čas človeškega življenja. Ne mislite, da to, kar sem vam ravno povedal, sem bral v bukvah; ne, ampak nekoliko sem sam skusil, nekoliko pa pri drugih z lastnimi očmi vidil. Glejte tudi jaz sem bil enkrat majhen, kakor ste vi, sem tudi v šolo hodil, kakor vi zdaj hodite; pa ločiti sem se mogel od staršev in za vselej zapustiti svoj dom; vem pa tudi, kako težko je to. Vidil sem že precej sveta, marsiktere ljudi, in se učil njihove navade in šege, zraven pa tudi premišljeval različne njih napake. Pogostoma se spominjam svoje mladosti in si želim, da bi bil še enkrat mlad, ker, kar sem odrastel, še nisem bil nikoli tako srečen, kakor, ko sem bil prav mlad. Zato, ljubi otroci, ker ste še zelò mladi, kako srečni ste še! Imate še ljube starše, ki vas v šolo pošiljajo, za vas skerbé in vas dajo učiti veliko lepega. Kako pa bo čez nekatere leta, ko nekoliko odrasete! Starši vaši bodo počivali v hladnem grobu, vi pa se bote po svetu potikali; služiti si bote morali sami obleko in živež. Pergodilo se bo, da vas bodo nekteri preganjali in sovražili, pa ne bote imeli nikogar, da bi se za vas potegnil, ker staršev ne bo več. Takrat bote še le spoznali, kdo da so bili vaši starši, in obžalovali bote obnašanje, s katerim jih zdaj žalite. Obljubite mi, da zdaj v novem letu ljubih staršev ne bote več žalili! Ako staršev ne ubogate in ne storite radi, kar vam ukažejo, vas bo to v poznejih letih zelò žalilo, in bitko bote objokovali, da niste storili, kar so vam ukazovali. Tisti pa, ki sedaj starše ubogajo, pridno v šolo hodijo in ne žalijo učnikov, se bodo veselili v starosti, da so že v mladosti dolžnosti svojega stanu tako skerbno spolnovali. Sklenite tedaj, ljubi otroci, danes, da hočete prav pridni in pobožni otroci biti! Ali hočete? —

In na zadnje, ljubi otročiči moji, vas prosim, ljubite me tako, kakor vas jaz iz globine serca svojega ljubim! In tako hočemo nauk za letos pričeti v božjem imenu. Recite tedaj vsi vkupaj lepi pozdrav prav lepo in pobožno: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“

Martin Zarnik.

Nekaj o dolžnostih učiteljevih zastran cerkve in službe božje.

Naš premili „Tovars“ je lani v 21. in 22. listu govoril o moči in imenitnosti privade in navade, in v 32. listu pa je nam povedal, kako naj se mladež podučuje v duhu kersčanskem. —

Opiraje se na to naj spregovorim tudi jaz priprosto besedico o zaderžanji učenika in učencov v cerkvi sploh, posebno pa pri službi božji, o dolžnostih učiteljevih zastran cerkve in službe božje. —

Velike in važne so dolžnosti, ki jih mora učitelj v cerkvi spolnovati. Predenj pa govorim od njih, naj povem nekaj zla, ki ga je učitelj sam kriv, ako zanemarja te važne, bi djal naj važnejše dolžnosti prelepega učiteljskega stana. —

Stari in resnični pregovor: „Stara navada železna srajca“ srečuje nas v vseh okoliščinah in djanjih človeškega življenja, naj si že bode v dobrih ali slabih. Česar se je človek v svojih otročjih letih učil, tega ti tudi ne bo opustil v svoji moški in sivi starosti. In: „Česar se Jurče ni učil, tega se tudi Juri privadil ne bo“. Ako si otroka učil, da naj odrasčene in sploh ljudi, ki jih bo srečeval, spodobno in po kersčanski pozdravlja, ti bo to gotovo tudi pozneje spolnoval, ter djal: „Tega so me še naš verli učenik, Bog jim poverni, učili“. — In zakaj boš še dandanašnji marsikterega odrasčenca srečal, ki ti jo bo memo tebe brusil, kakor da bi prelepega kersčanskega pozdrava: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ nikoli slišal ne bil? Zakaj se ti bo še dandanašnji marsikteri memo cerkve, kakor memo kake gostivnice, plazil, če bojo vrata odperle, tudi notri zijal, ali ne se odkril ali pokrižal? Zakaj boš tudi dandanašnji še malokterega vidil, ki bi se spodobno odkril in lepo molil, kadar mu zvon farne cerkve zjutraj, opoldne in zvečer milo zapoje? Zato, ker se kaj takega v svoji mladosti nikoli učil ni! — Kakor drugod, tako bo pa tak človek tudi v cerkvi — sirov in merzel. Ne prime se ga ne dobra, ne huda beseda. Kaj mu pomagajo pozneje vse lepe pridige in opominjanja gosp. spovednikov? Le stopi v to ali uno cerkev po deželi in ozri se nekoliko po ljudeh! Kaj boš vidil tukaj?

Ne bom govoril od odrasčenih ljudi, katerih je veliko zlo

zaspanih, ker nisem pridigar. — Ali pridi z mano v cerkev, ki ti jo hočem pokazati, in ozri se po mladeži in po otrocih. Djal bi, da ne najdeš prav pobožnega. Mladi odraščenci bojo eden drugega pregledovali, se pogovarjali in posmehovali. Otroci pa — otroci počnejo vse, kar pri drugih vidijo. Duši človeški je prirojen nagon, ki človeka, posebno pa otroka tako rekoč, sili zmiraj kaj novega opaziti in se naučiti. Zato pa je otrok kakor opica in stori in počne vse, kar pri drugih vidi. Ako bi se pri otrocih od kraja vsim napakam v okom prišlo, bi se gotovo lepše obnašali. Tako pa, naj si bojo pri sv. maši ali pri pridigi ali pri kakih drugih slovesnih opraviilih cerkvenih, se bojo celi dragi čas zgovarjali, s podobami in drugimi rečmi barantali, se kregali, suvali, ščipali in se tudi, Bogu bodi potoženo, večkrat stepli. — Komaj pa gospod mašnik od altarja odstopijo in še ne odidejo iz cerkve, ko že pri vratih grozin hrup in ropot vstane. Vsi derejo ven. Vsaki hoče prvi biti. Toraj se gnetejo, tlačijo in sujejo, vriskajo, cvilijo in se smejaajo, da je joj. — Prašam pa zdaj pošteno in pohlevno: Ali je to čast, ki smo jo očetu nebeškemu, kralju nebes in zemlje dolžni? Je to spoštovanje, ki gre sveti hiši božji? Ali se to spodobi v cerkvi in pred cerkvijo?

„Haec est mea domus, domus orationis; vos autem eam fecistis speluncam latronum!“ (Luc. 19, 47.) „To je moja hiša, hiša božja in molitve; vi pa ste jo pre naredili v jamo tolovajsko!“

Tako je govoril Kristus sam ter prijel za verv in izgnal iz tempeljna Jeruzalemskega vse kupčevavce in barantavce. — Ako je pa Kristus se že tako serdil, ko je ljudi v preddvoru Judovskega tempeljna tako nespodobne vidil; kaj on neki zdaj pravi, zdaj, ko ljudje dan na dan sveto cerkev katoliško, kjer on noč in dan prebiva in kraljuje, tako malo spoštujejo? Ali ne bo on, kakor nekdanj Jude iz tempeljna, enkrat tudi iz svojega nebeškega kraljestva izgnal vsih tistih, ki zdaj njegovo sv. cerkev tako gerdo oskrunjujejo? Bog se usmili! —

Človek, ki za sv. hišo božjo nima nikakoršnega spoštovanja, ki mu ni mar za službo božjo, ti bode tudi pri vseh drugih rečeh merzel in ne more nikoli in nikjer zadovoljen in srečen biti. Je pa Bog, neskončno dobrotljivi stvarnik, človeka za nesrečo in v pogubljenje vstvaril? Vsaki pravi kristjan to vé, da ne! Človek je edino le zavoljo Boga in za Boga

vstvarjen. Kaj je tedaj njegov zadnji in naj imenitnejši namen? Kaj drugega, kakor popolna in večna zedinjenost z Bogom! In na zemljo ni Bog človeka za nič drugega postavil, kakor da spolnuje njegovo sveto voljo, in se tako Bogu vedno bolj in bolj približuje. „Boj se Boga in derži zvesto njegove zapovedi; zakaj v tem obstoji vse, kar je človeškega!“ (Pridg. 12, 13.) —

Ker je človek zavoljo Boga in za Boga vstvarjen in ima, kakor vsaki vé v sebi tudi naravni svoji duši prirojeni nagon, zmiraj kaj novega učiti se; kaj mora tedaj učitelj storiti? Učitelj mora svojim učencem vselej biti tudi odgojitelj. On mora mladež njemu izročeno ne le merzlo učiti, temuč tudi zrejati. Kaj pa se pravi zrejati? Zrejati ali gojiti se pravi, kakor nam naš mili „Tovarš“ v 1. listu I. tečaja pripoveduje, tako ravnati, „da človeka približujemo k Bogu, kateri je prva ali izvirna podoba, resnica in ljubezen.“ Potem takem učitelj, ki pri učenji na dobro pravo keršansko odgojevanje pozabi, svojo nalogo komaj na pol spolnuje!

(Dalje prih.)

Iz zgodovine keršanske ljudske šole.

III. Keršanska ljudska šola v novih časih.

Pregledati imamo sedaj troje stoletij, naj bolj žalostnih v keršanski zgodovini razun prvih tristoletij — pregledati imamo dobo, ko v Evropi po besedah nekega modrega moža niso drugega umeli, kakor „da so cerkev ropali, v verige kovali in v lice bili“ to pa s strašno doslednostjo. To je čas, v katerem je staro paganstvo zopet oživel; vpeljali so ga namreč prenapeti humoristi na znanstveno polje, od tod pa prešinilo vse človeško družino — to je prav za prav doba prekucij, ki overže vse dosihdobne prava, podkopuje pa nar popred veljavo cerkveno, poslednjič loti se pa tudi prestolov knezovskih.

Imenovali smo prejšne dobe po narodih, ki so zvonec nosili. Po tem takem bi novo dobo smeli imenovati francosko, ker to ljudstvo si je v 16. stoletju skušalo pridobiti prevago v Evropi, v 17. jo je v resnici doseglo, v 18. pa se vse vklanja njegovim šegam in na koncu te dobe potegne polovica svetá v družinske prekucije.

Ako smo tedaj s temi versticami ta čas prav popisali, narisali smo pa splošen načert zgodovini ljudske šole v tej dobi.

1. V početku nove dobe zapazimo splošno razdevanje. Luter je s svojim milovanja vrednim odpadom odperl vrata strastim med vsemi ljudmi. Spuntani kmetje požigajo in moré po Nemčii, ter v kratkem razdenejo nad tisuč samostanov, tri sto cerkva in ž njimi kapitularske in farne poslopja, v katerih so bile višje in nižje šole, vse dela vednosti in umetnije so bile ugonobljene, 150000 ljudi pa vsmertenih. Po mestih na Nemškem se vnamejo pod versko pretvezo kervave domače vojske. Cvingli je Švajcarsko v vojskine zadrege spravil, Kalvinova nova vera je vzrokovala na Francoskem strašne vojske Hugenotov, na Nizozemskem pa pokončuje strašna vojska vse, kar koli opomni na Španjsko in na staro vero. Tudi po drugi Evropi, kjer je bilo na videz vse mirno, ropajo in prepirajo se za plen po samostanih vgrabljeni, soseskam od tega ni večjidel nič drugega ostalo, kakor gole cerkve pa nekaj cerkvenih posod. Tako ste zgubile Nemčija in Nizozemsko večjidel samostanske zavode, po Angleškem, v Šotlandiji, v Daniji in Norwegii so bili pa popolnoma odpravljeni samostani; z njimi pa tudi odgojišča za ljudske učitelje in brezštevilo ljudskih šol. Za ljudstvo, ktero so na Angleškem pobožni redovni bratje v dušnih rečeh vodili, pa tudi v časnih rečeh mnogo podpirali, se sedaj nihče ne zmeni*), sam nekteri privatni so smeli še ljudstvo podučevati, kar so storili za dobro plačo.

Le zvesti sinovi katoliške cerkve niso smeli šol imeti, in ubogemu Irskemu, odkodar je zahodna Evropa svoje dni učnike dobivala, napovedala se je pogubivna vojska, kakorsna se malo kje v zgodovini nahaja. Pod smertno kaznijo so tirali katoliške duhovne iz dežele, katoliškem prebivavcem so jemali premoženje, ljudstvo so desetili z mečem in lakoto. Namesto katoliških šol stavili so anglikanske, kojih so se pa svesti katoličani ogibali. Še le leta 1829 so priznali človeške pravice katoličanom na Irskim in Britanskem in pa privolili, da smejo izobraževati se po svoji veri, — žali Bog zadost pozno, potem ko se je po tristoletnim zatiranju katoliško izobraženje

*) S številkami se da lahko spricati, koliko ubožniše je Angležko ljudstvo, odkar je bil vpeljan protestantizem. Strašna revšina, kakorsna je med ubogim ljudstvom, se je tačas začela — in vender hočejo Angleži vse narode osrečevati. hm! hm!

posebno na Irskem hudo zanemarilo. Še le tačas se je tudi Angleška država spomnila, da je dolžna iz pograbljenega cerkvenega premoženja katoličanov šole postaviti. Sklenili so po nasvetu lorda Grej-a ljudske šole podpirati s tim pogojem, da si je država prihranila nadzorništvo na tiste šole, ktere bode podpirala. Odbor, ki šole ogleduje, vstanovil se je leta 1839.

(Dalje prih.)

P a š n i k.

Uči tako, da bo vednost in znanje združeno! Ni dovolj, da učitelj samo uči, kaj naj bi se storilo; temuč učenec naj se precej vadi storiti to, česar se uči. Suhe vodila so prazna slama. Veliko sedanjih šol pošlje po svetu učence, ki sicer dovolj, tudi preveč vedo, pa le malo ali nič ne znajo. To pride od tod, ker se v marsikteri šoli le preveč gonijo suhe vodila, predpisi, postave i. t. d., ne uči in ne vadi pa se djansko, da bi se vodila zasledovale, pojasnovala i. t. d. Postavimo, nekteri učitelj, ko uči materinščino, skerbi le za to, da učencom prav veliko gramatičnih vodil v glavo zabije; da bi pa učence vadil, kaj in kako naj vodila rabijo, mu ni mar. Taka je navadno tudi v drugih naukih, posebno pri branju. Otroci naj se ne učé samo brati, ampak učé naj se to, kar berejo, tudi razumeti, da vedno več vejo in se pripravljajo za resnično življenje.

Šolska roba.

Iz spisja. Zapišite vse slovenske čerke po abecednem redu, in podčrtajte samoglasnice dvakrat, soglasnice pa enkrat!

Zastavite naslednje besede tako, da bodo kako misel povedale: otrok, učiti, učenec, bučati, konj, spati, deček, peti, grom, zvonovi, razgetati, odgovarjati.

Prepišite te le stavke, in zaznamovajte osebek z 1, povedek pa z 2: Kovine so težke. Smereka je drevo. Železo zarjeví. Učenec je priden. Vodnik je bil pesnik. Sava je reka. Triglav je gora. Ljubljana je mesto. Kri je rudeča. Voda je hladna. Vert je zelen. Cerkev je lepa. Bog je duh. Duša je neumerjoča.

Poiščite h tem le osebkom imé za povedek: Gos — . Postojna — . Voda — . Krajnsko — . Avstrijansko — . Železo — . Lonec — . Miza — . Vol — . Glava. — .

Poiščite h tem le osebkom prilog povedek: Violica je — . Trava je — . Železo je — . Ti si — . Miza je — . Oglje je — . Sneg je — . Gora je — . Dolina je — . Svinec je — . Platno je — . Otrok je — . Led je — . Pes je — .

Povejte od teh le osebkov: kaj delajo: Mizar — . Dekla — . Konj — . Ovca — . Krajač — . Učenec — . Kosec — . Dete — . Pes — . Ptiči — .

Iz številstva. Jakec ima v hranilni puščici dvajsetice, tolarje in cekine, vkup 24 denarjev. Če je v puščici trikrat toliko dvajsetic in dvakrat toliko tolarjev kot cekinov, koliko je vsakterih denarjev notri?

Ozir na II. tečaj „Tovaršev.“

Naravno je, da bravec rad domišljuje se z veseljem na tē ali une prebrane sestavke in ne le, da na nje pogostoma misli, temuč jih tudi večkrat prečita in tim bolje zapamti, čim marljiveje in pazljiveje stvar prebira. — Prebiraje vsih 24. listov verlega našega lanskega „Tovarša“, pride mi na um tista neprecenljiva korist, ktero zamore prisvojiti si pravi prijatelj „Tovaršev“, kateri je posamezne liste njegove skerbno in premišljeno pregledoval. Naj mi bo toraj dopuščeno, da v početku že tekočega leta kratko pregledam nekterih imenitniših sestavkov in tako spominjam bravece ukapolnega zaderžaja, nahajočega se v vsakem listu lanskega tečaja „Tovarševega“.

1. Tečno učilo, pisano od vrednika samega g. Andreja Praprotnika. V tem zares tečnem učilu bi rekel, nahaja učitelj glavne svoje šolske potrebe; ker šole, ravnaajoče se po ti metodiki gotovo znatno napredujejo. To morem ložje terdit mislé na prejšnje razlaganja nekterih učiteljev, kateri so svojim učencom prisvojevali perve pojme tako, da se pame ten človek v sedanjem veku sme jati mora. Primernejega učila menda ni mogoče podati slovenskim pripravnikom od tega, ker tū ti je redoma po predpisani početnici vse navedeno, kar potrebuješ pri razlaganju prebranih vaj v omenjeni knjigi.

2. Pašnik nam je donašal od raznih slovenskih pisateljev nektare verlo dobre svete, po katerih naj bi se skerbni učitelj pazljivo ravnal, kateri hoče, da mu bode šola na diko in slavo.

3. Kratek obris godb. povestnice, sestavljen od g. Franca Ser. Adamiča, kateri je že v več obzirih pokazal plemenito in navdušeno svoje serce za slovenstvo, kar pričajo tudi krasni njegovi napevi priloženi „Tovaršu“. Pozneje nadaljevana je bila godb. povestnica od gosp. vrednika „Tovarševega“. Celi ta spis podaja lepo priliko vsim, kateri hočejo svojo vednost v godbi na pravi podlagi historični imeti in pripomogel je gotovo marljivim g. učiteljem veliko k njih omiki.

4. Nauk o branju v sred. in višj. razr. ljud.

šol od gosp. —k. Tega marljivega gosp. dopisnika zares delo samo hvali; ker v obilnih njegovih verlih spisih, nahajočih se v „Tovaru“ je vselej pokazal, da je mož učen in skoz in skoz izverstno sposoben za šole. Zaderžaj njegovega pisanja je živ dokaz visokih njegovih misel in urnih njegovih rok.

5. Iz zgodovine keršanske ljudske šole bilo bi po mojih mislih dobro in primerno, ako bi marljivi učitelji bolj odraščanim in pametnim učencom razlagali nektare odlomke iz imenovanega spisa, kateri znajo plodonosni biti mladini in k njih omiki veliko pripomoči.

6. Keršanska odreja nam priča že velikokrat rečeno, da slovenski svet ni tak, kakoršnega predstavljajo si nekteri nesramneži, da si prizadeva vselej on tudi za višjo sverho in da hoče, naj bi bila vsaka reč, toraj tudi učilo osnovano na pravi kerščanski podlagi, drago Bogu in ljudem.

7. Dalje nahajamo tudi naukapolni spis o sadjoreji po gospodu Andreju Štamcar-u, v katerem imenovani gospod pisatelj razumljivo, neobširno razlaga, kako se moraš ravnati pri tem koristnem predmetu. Ker je gosp. Štamcar znan in marljiv sadjorejec, je gotovo njegova beseda tim tehtnejša. Naj bi bil toraj verli spis k spodbudi in posnemanju slovenskim učiteljem!

8. Spis na 280. strani zasluži tudi, da bi ga mnogi učitelji večkrat prečitali in ne prezerli nobene besedice. Naveduje namreč lastnosti keršč. učitelja, s kterimi edino spolniš natanko tukajšno svojo težko nalogo, vplemenitiš sebi in otrokom serce, ter pripelješ sebe in nje k pravemu cilju. Sostavljen je od našega verlega domoljuba in urnega pisatelja g. L. Podgoriški-ga.

9. Opomini učiteljem za vsaki mesec, kako naj bi ravnali, da bi bilo njih početje boljšega vspeha, so tudi dobri in stojé na pravem mestu. Da bi le bilo mnogo posnemovavcov.

10. Književstvo je mnogokrat priporočevalo koristne knjige učiteljem, po kterih naj bi zmožni učitelji in sploh vsi vneti Slovenci radi segli. Bog daj, da bi v nastopljenim letu prav veliko knjig zagledalo beli svet na učiteljsko in na vesoljno korist!

11. Učilni načert černomeljske šole naj bi tudi sel-skim šolam bil vodnik, ktere želé sebi v slavo in domovini v korist biti.

12. Spis o vprašanjih pri konz. spraševanju je tudi verlo koristen, posebno pripravljajočim se za to skušnjo.

13. Donesene zastavice in vganjke so gotovo marsikteremu učitelju spremenile dolgočasne ure v veselo zabavno.

14. Česar ne morem pozabiti je tudi to, da v občem zasluževali so slovenski učitelji lani mnogokrat pohvalo, katero bereš velikokrat v „učiteljskem Tovaršu“. To je verlo veselo in nam obeta veselo prihodnjost.

Razun tih omenjenih spisov prinesel je pa tudi zvesti „Tovarš“ svojim učiteljem še veliko drugega verlo zanimivega blaga od raznih slovenskih pisateljev. Omenil sem tu le bolj dolge sostavke, kateri so lanski tečaj našega milega „Tovarša“ posebno kinčali. Ako nadalje spominjam se na novice in dopise iz daljnih in bližnjih krajev, — moram pač vesel reči, da tudi slovenskim učiteljem je zasijala zlata doba omike, in da učitelj ravnajoč se po „Tovaršu“ gotovo od pravega pota nikdar zabredel ne bode.

Ako sem pa morebiti s tim svojim spisom še kakemu svojeglavcu usta zamašil, kateri našega „Tovarša“ psuje in se ga brani, sem spolnil prav dovoljno svoje namere. L. T.

„T o v a r š u.“

Zdravo, dragi! tretje leto
Boš nastopil danes že;
Kar nam dal si, ne bo vzeto,
Naj gromi in bliska se.

Ljulike si dosti spulil,
Lenih mnogo prebudil;
Slave si povsod pridobil,
Tudi žolca mnogo spil!

Pa ne vstraši se napadov,
Časov grenkih se ne boj!
Če se bliža zloča vragov,
Krepko ji nasproti stoj!

Toraj mili, le nastopi
Hrabro tretji svoj tečaj;
Slava naj Te vedno vodi,
Slava naj odpre Ti raj!

Pri napadih le izusti
Po navad' molitvico:
„Oče Večni jim odpusti,
Ne vedó, kaj delajo!“

L. T.

Kratkočasnici.

Učitelj tudi med drugimi vprašanji učenca vpraša: „Kaj nosimo na nogah?“ Deček odgovori: „Možje nosijo škornje in žene čizme.“ „Kaj pa imamo v škornjah in čizmah,“ nadaljuje vprašanje učitelj. Učenček zopet prav veselo in glasno odgovori: „Žene nosijo nogovice ali štumfe; možje pa ali golo nogo, ali pa cunje“.

Pri nekem šolskem spraševanju na deželi je naj imenitnejši izmed nazočih poslušavcov dečka vprašal, ktera je sedma zapoved božja. Deček, sicer pridn, si takemu gospodu ni upal „ti“ reči; malo pomisli, potem pa neboječe odgovori: „Sedma zapoved božja pravi, da Vi, gospod, ne smete krasti!

L. T.

Novice.

Z Dunaja. Za gotovo vemo, da se je zopet jelo obravnovati, kako bi se sestavilo učno svetovavstvo (Unterrichtsrath). — Sliši se, daso slavni šolski ravnatelji gg. dr. Karol Vogel v Lipski, Janez Strel na Dunaju in Frane Hermann v Pragu umerli. — Greiner-jeve pisne knjižice je slavno derž. ministerstvo za šolsko rabo poterdilo, akoravno niso bile marsikteremu učitelju po volji.

Iz Puščave. Nisem navajen, da bi kaj pisal, pa vendar prosim, ljubi „Tovars“, daj mi prostor, da povem, kako pri nas otroci radi v šolo hodijo in se slovenščine veselijo, ter lepo po slovenski spisujejo, pa tudi nemške spise sestavljajo. — Prašam tedaj, kje da se učenci kaj učé, če učeni ki tega ne znajo, kakor je g. Hollošan nedavno v „Novicah“ (49. list 3. dec. preteč. l.) brez izjemka o vseh učiteljih govoril. Prosim, naj nam g. H. naznani učitelje, kateri ne znajo sklanjati slovenskih samostavnikov. Treba pa je, da zraven slovenščine tudi nekoliko nemščine učimo. Naš nepozabljivi knezoškof Anton Martin Slomšek so nam tukaj tako naročili, da naj se otroci naj pred slovensko, potem pa tudi nemški učijo. Tako morajo tedaj učitelji storiti, saj jim tudi ministerski ukaz 26. okt. 1857 št. 13623 tako vелеva. Za tega del pa naj ne misli g. H., da sem jaz kak protivnik slovenščini; to ne more biti, ker sem po rodu in po duhu Slovenec. Naših ljubih „Novic“ pa tudi ne zavračam, Bog obvari, zavoljo g. H. dopisa; samo toliko povem, da naj si g. H. ne domišljuje, da bi učitelji resnično toliko malo slovenske slovnice razumeli, da bi ne znali samostavnikov sklanjati, in da bi ravno oni bili krivi vsega, kar on zoper nje piše. Z Bogom!

J. S.

Od Šentlorenca ob Temenici. „Uč. Tovars“ vselujem začasno v farno knjižnico (z 250 slov. knjigami), dokler se ne preseli za stanovitno v hišo prihodnega učitelja, za ktere ga preživitek sem kupil primerno zemljišče za 1050 gold. Za stavbo nove šole in učiteljev poboljšek shranujem pa še posebej 4000 gold. avstr. v., in že bi stala omenjena učilnica, ako bi se patron ne kerčil zastran 2000 gold. doneska, kateri nanj spada. Toda, ako Bog dá, se bodo poravnale tudi še te nemile ovire, in kmali bo stalo pri nas novo šolsko poslopje. Bog daj srečo!

Jan. Prokl, fajmošter.

Iz Idrije. Ljubi „Tovars“ povej svojim zvestim bravcom vesele novice, da se je tudi v naši nemški Idrii zasvitila slovenska luč v pisarnici slavnega c. k. bilježnika (notarja) čast. g. K. Hötela. Ta gospod je prišel pred 5. leti k nam kot terdi nemec; pa se je tako pridno slovenščine učil, da zdaj iz njegove pisarnice dobivajo kmetje že slovenske pisma. To naj bi bil spodbuden izgled za vse druge enake gospode. Z Bogom!

F. V.

Iz selske doline. Malo besed naj bo dosti za novoletno vošilo svojim priserčnim tovaršem. Vem, da preslabo govorim, vendar pa odkritoserčno. Vsim svojim milim tovaršem in tudi sam sebi vošim, da bi resnično spoznali prevažne naloge in dolžnosti nčiteljske, česar nam je posebno v sedanjem času treba. Vošim nam tudi telesno in dušno zdravje in serčnost za spolnovanje svojih dolžnost. Res, veliko imamo že obdelanega domačega polja, vendar nas čaka še veliko veliko dela. Z Bogom začnimo tedaj tudi v novem letu delati. Pri-zadevajmo si, da posebno veliko storimo za blagor svoje mile domo-vine, za naš materni jezik, za cerkev in državo. Bodimo edini; podpirajmo eden drugega; posebno pa ne pozabimo svojega lista „To-varša“, da nam bo tudi on vedno zvestejše in plodnije pomagal pri težav-nem šolskem delu. — Pravi učitelj ne išče tukaj na nehvaležnem svetu svojega popolnega plačila; temuč unstran groba mu blišči prelepi več-erni svit večnega delapusta, kjer pravični Gospod ne bo pozabil svojega zvestega hlapca, kateri poveljuje pri mladosti njegovo ime. A. St.

Iz izžanskega grada nad Studencom 15. grudna 1862. Od zorne maše iz Studenca domu gredé vidili smo ob 6. uri 40 minut prekrasen meteor ali prikazen v zraku. Bila je, kakor srednje ja-helko debela goreča krogla s tankim in skoro dva čevlja dolgim re-pom (, ki je blizo skozi dve minuti precej visoko in hitro po zraku letala, in se je tako močno svetila kakor prav velik plinov plamen. Bila je morda plinov sopar, ki se v našem močvirju nabira. Pa čudna je bila ta prikazen 1) zato, ker je bila tako visoko v zra-ku in 2), ker je bilo ta dan precej mraza (blizo 6° R.). *)

A. Drag. Slavoljub.

Iz Ljubljane. Iz Maribora zvemo, da je za lavantinskega ško-fa zvoljen preč. gosp. Jakob Stepišnik, dosedanji ondotni stolni dekan. Reči smemo, če bo ta novozvoljeni škof zvesti naslednik ranj-kega Slo m š e k a, bo gotovo vsem Slovencom vstregel.

— 28. pret. m. je bil v narodni ljubljanski čitavnici letni ali občni zbor, pri katerem je predsednik, preč. gosp. M. Ambrož, v izverstem začetnim govoru oziral se tudi na žalostne nekdanje šolske čase na Slovenskem, kadar so nas namreč v šolo pridše na „ponk“ posajali, če smo bili „flisek“, za „musteršilerja“ postavljali, ko smo se učili „abvandlati“, „ajngebati“ i. t. d. Mi mislimo, da se je zdaj taka ostudna mešanica iz naših šol popolnoma odpravila; ako pa bi še kje bila, bi bilo prav, da bi se kar popodila.

— Pretekli teden smo vidili pri tukajšnjem pasarju na Velikem tergu gosp. Narb. Kaiser-ju več prav lepih del: svečnikov, sve-tilnic, križcov in drugih takih cerkvenih reči, ktere našim čast. brav-com, ki takih reči potrebujejo, za cerkev ali za šolske darila, spo-mnike i. t. d. priporočamo.

*) Prav mikavno in koristno bi bilo, ako bi kdo naših bistrih g. dopi-sovancev take nebne prikazni hotel prav po domače v „Tovarsu“ razlagati. Prosimo!

Vredn.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Natiskar in založnik:
Jož. Rudolf Milic.